

nosti (jezika), jasnosti, koncepta, zgradbe, skratka, temeljnosti neke poetske orientacije. Le-teh je malo, vendar je kritikova ost v takih primerih huda, skorajda posmehljiva.

Nasprotno pa se avtorjeva miselna nadstavba »razširi« ob tekstih, ki so lastnemu pojmovanju literature tako rekoč položeni v interpretacijo. Tu se Inkret pokaže kot zelo inventiven interpret in zagovornik inovativnosti, revolucionarne podobe literature, tiste tedaj, ki bistveno prispeva v svoji povojni zgodovini k njenemu literarnemu razvoju (ali je vsaj avtor prepričan, da je tako!) Toda kaj je potemtakem prvotno: literarna teorija in metodologija o literaturi in branju, ali literatura sama?!

BRANKO HOFMAN, LOK

V dinamični zgodovini slovenske poejne lirike se zdi, kot da je ime Branka Hofmana potisnjeno nekoliko ob rob ustvarjanja prevladujočih in najbolj izrazitih, tok razvoja poezije poganjajočih avtorjev. Zdi se, da Branko Hofman nikoli ni ujel trenutka, v katerem bi pesniško prodril v nove smeri, tudi presenetljive, ekstremne in si s tem kajpada nakopal vidnejšo pozornost, »problematičnost« in ne nazadnje publiciteto. Zato prihaja tudi njegova petindvajsetletna pesniška bera v zbirki Lok* (izbor iz zbirk Pred jutrom (1951), Za oblaki so zvezde (1956), Mavrica v dlaneh (1962), Trapez (1970), Pesniški list (1972), In večno življenje mesa (1972)) ter nova sklepna cikla) pred bralca kot lirika, ki se generacijsko povezuje z liriko avtorjev zbirke Pesmi štirih (1953), liriko Minattija, Krakarja in še koga, ter smemo iskati njene lirske posebnosti in izraz-

nosti v kontekstu pesniške produkcije svoje generacije. Le-ta, naj jo jemljemo celostno ali individualno, ima v prav taki, morda za spoznanje obsežnejši ali ožji ustvarjalni zgodovini, že svojo utrjeno in izoblikovano podobo, zgodovinsko razvojni člen, za katerim se je do danes zvrstilo že dokajšnje število imen (in njihovih lirskih del). Zato od Loka ne pričakujemo več presenetljivih inovacij, kako naj bi tudi jih, ko pa gre v glavnem za izbor že objavljene in znanega. Lok se potemtakem lahko izkaže le še kot celotna podoba avtorjeve lirike v svoji diahronosti.

Zbirka Lok je v resnici prerez pesnikove ustvarjalne moči, od zmožnosti oblikovanja drobnih impresij (Zimska pokrajina, Intonacija v mraku, Ljubezenska impresija, Obmorski pastel, Slavolok zmage, Zapuščen vodnjak), kjer bi opazili na primer Kosovelov vpliv, prvih ljubezenskih motivov (Večen krogotok, Prastari motiv, Park, Valse triste), do že zaznavnih bivanjskih elementov (Pot, V ritmu dneva). Prvi cikel, Od tistih dni edina sled za njim, šele nakazuje motivno izpovedno tkivo in hkrati obseg lirskih prvih Hofmanove poezije; deloma intimistične, kot pri večini tedanje ustvarjalnosti svoje generacije, romantično-iluzorne, deloma impresionistične, vsekakor pa še preveč tipajoče v iskanju, da bi se poezija napolnila v pesniškem izrazu z globljimi in izvirnejšimi spoznanji o svetu in človekovem mestu v njem. Opisani lirski horizont Hofmanove poezije se bolj ali manj izrazito nadaljuje tudi v drugem ciklu Malo žele si ljudje (s tem da ga motivno razširja s prvimi ljubezenskimi deziluzijami Potrgal bom rože, Slovo, prvimi bivanjskimi stiskami (Ptice) in vizijami človekove/ne/moči-Velika želja).

Tretji cikel, Nič ni tako neodložljivo, uvaja v pregled Hofmanove poezije nove sestavne elemente, groteskno-antropomorfne v pesmi Oranža, Avto, Antena (z opazno proticivilizacijsko poanto)

(* Branko Hofman, Lok, založba Lipa Koper 1977, opremil Matjaž Vipotnik, spremna beseda Jože Snoj, str. 151)

Starki (konec življenjskega hrepenenja) in elemente igre v četrtem ciklu, To je spomin na čas, (Žongler, Dresura konj, Vrvohodec, Atraktivna opica, Krotilec zveri, Artist).

Prvi radikalnejši vstop v tako imenovano poezijo deziluzionizma se pri Hofmanu začne v ciklu Pustite me, pustite, bodisi da gre v tej liriki do razkrivanja karakternih potez družbe (Mesto, Praznovanje prvega maja), posameznika (Žalostinka za obetajočim idolum, Metamorfoza v krogu), bodisi za razmerja do trdnejših temeljev eksistence (Zavist, K začetku in nazaj, Viharnik, Veličine v očeh mojega strica, Na preži za svojo senco).

Cikla, Rad bi preskočil čas, spoznanje in Rad bi. Ne znam povedati obogatita Hofmanovo liriko predvsem z elementi zrelejše, elementarnejše ljubezenske motivike. Od prvotne ljubezenske tematike iz začetka Loka (romantično-iluzionistična) dobiva tu ta motivika povsem čutni predznak. Izpovedna naravnost ne zajema več iz pričakujočih možnosti, marveč samo še iz opisa ali analize že doživetega-danosti. Vež med prvim in drugim tipom ljubezenske poezije je predvsem časovna, pogojena z razvojem avtorjevega ustvarjanja.

Cikel Pesnik I-VII vidneje dodaja že znanim Hofmanovim pesniškim motivom novo podobo. Logičen vsebinski sklep zbirke se obrača k izvornim temeljem poezije-besedi, njeni skrivnostni moči, magičnosti, prevari (»Pesnik nima besed, da se v njih uresniči), stiska in blodnje dale so manj kakor nič, še (glas, ki se pne v poimenovanje golih stvari), ni njegov, je nekaj med igro in samoprevaro« (138).

Hofmanova poezija v zbirki Lok, antološki po svoji zasnovi, kaže sicer vrsto razvojnih stopenj in smeri ter slejkoprej ostaja spremljevalec svoje pesniške generacije s tipom intimistično izpovedne, izrazito antropocentrične, vendar jezikovno premalo inventivne poe-

zije, kot da ji v celoti manjka bodisi eruptivnejša oblikovalna naravnost bodisi tista inovativna moč, ki povzdičuje lastno ustvarjalnost, zavedno ali nezavedno, v območje neponovljive enkratnosti. Težko bi v tej poeziji našli trdnješi osebnostni ustvarjalni profil, bodisi v smeri tematike bodisi stila. Zdi se, da se je avtor prehitro zadovoljil s »hojo« ob svoji generaciji, premalo torej, da bi se prebil nad njo. Te moči Lok nima.

IVO ZORMAN, STRIC BENJAMIN

Družinska kronika, kakor jo je Ivo Zorman nakazal že v svojem prejšnjem romanu, Sončnica navadna, napoveduje pa še tretji del — Dom človekov, v katerem bo podana življenjska zgodba najstarejšega Baumana, je v romanu Stric Benjamin* zastavljena bolj široko, z vključevanjem v fabulativne vezi obsežno sorodstvo: brate, sestre, sinove, hčerke, prijatelje in znance. Dokumentarčnost, faktografska prepričljivost dobiva svojo potrditev tudi v ureditvi knjige, in sicer, v natančnem rodovniku Baumanovega rodu — od starega očeta Simona in žene Marije do otrok in vnukov. Potemtakem Zormanova kronika noče biti samo romanisirana upodobitev dvigov in padcev, skrivnostnih vezi, življenjskih usod in medsebojne odvisnosti določene družine, marveč hoče po eni strani preseči zgolj romaneskni, fiktivni karakter pripovedi in jo preusmeriti v videz resničnosti, po drugi pa jo speljati v okvir tipičnosti, splošnosti, zakonitosti nekega družinskega ali širše družbenega procesa, ko se družinske vezi, kot osrednja opazovalna prvina romana, razvijajo iz kmečke socialne strukture v srednje meščansko. Ta proces hoče biti v Stricu

(Ivo Zorman, Stric Benjamin, DZS Ljubljana 1977, opremila Nadja Furlan, str. 258.)